

dat er een beweging met het lichaam plaats heeft. In figuurlijke zin gebruikt men *stijgen* ook wel in de betekenis van *klimmen* of *rijzen*.

Rijzen sluit alle begrip van inspanning uit en betekent alleen zich verheffen, hoger stand innemen. Van sommige voorwerpen gebruikt men *klimmen*, *stijgen* en *rijzen*.

Hij klimt de berg op; op een ladder klimmen. De zon klimt aan de hemel. Bij het klimmen zijner jaren verloor hij zijn levenslust niet.

Te paard stijgen; op een ladder stijgen. Die ballon zal hoog stijgen. De prijzen stijgen. De barometer stijgt.

De zon rijst in het oosten. Het water rijst; de barometer rijst; het deeg rijst.

569. KLEM, NADRUK.

Kracht van taal.

Klem duidt op het overtuigende van de aangevoerde bewijsgronden.

Nadruk op de kracht, de bezieling waarmee men spreekt.

Iets met klem van redenen betogen.

Iemand met nadruk waarschuwen.

570. KLOK, BEL, SCHEL.

Metalen instrument tot het voortbrengen van geluid.

Een **klok** is meestal vrij groot van omvang en heeft bijna altijd ongeveer de vorm van een omgekeerde beker die zich naar onderen verwijdt; het geluid wordt gewoonlijk voortgebracht door met een klepel, die er in hangt, tegen de wand te slaan.

Een **bel** is een klein, veelal draagbaar voorwerp van dezelfde aard en geeft een hoger geluid.

Schel wordt vaak gebruikt voor *bel*. Wanneer *schel* tegenover *bel* gebruikt wordt, kan *schel* een kleiner instrument met hoger toon bedoelen. Ook kan men *schel* een open, klokvormig instrument noemen, tegen *bel* een gesloten, min of meer bolvormig.

De grootste middellijn bezit de klok aan hare monding. In vroeger eeuwen had men ook klokken van goud, zilver, geel en rood koper, steen, glas, ja zelfs van hout.

Hij nam al zijn moed in zijn handen en trok aan de bel van het grote hek. De beambte luidde de bel en de trein vertrok van het station.

Ik trok met zulk een geweld aan de schel, dat het touw in stukken brak.

571. KLOMP, KLONT, KLUIT, HOMP.

Klomp is een vormloze massa van tamelijke grootte.

Kluit of **kluit** is een massa of brok van gedrongen onregelmatige vorm en van mindere grootte dan een klomp.

Homp is een groot en dik stuk dat men van of uit iets snijdt, veelal een onbehouden stuk van de een of andere eetwaar (brood, kaas, vlees).

Een klomp aarde. Daartoe zijn deze bouten van onder met een kruis voorzien, ten einde een grote klomp metselwerk te bevatten.

Een klont boter. De pap is vol klonten. Deze hars hangt met klontjes aan de oude bomen.

Met hompen snijden. Een zware homp komijne kaas.

572. KNABBELN, KNAGEN, KLUIVEN.

Met kleine beten op iets bijten.

Knabbelen is met vlugge, herhaalde maar niet zeer krachtig-

bewegingen op iets bijten, hetzij men zodoende van het voorwerp kleine stukken afbijt of niet.

Knagen is de tanden gedurig in aanraking met een voorwerp brengen, waar men al dan niet kleine stukken afbijt.

Kluiven is vlees dat aan een been vastzit bij kleine beetjes met de tanden er van aftrekken of afbijten.

Somwijlen hebben wij dan nog maar een droge korst te knabbelen. Aan een stukje kaas knabbelen. Het geitje knabbelt struik en blaadren. (TOLLENS)

Dat helse roofgespuis van muizen wist alles kort en klein te knagen. Hij knaagde nog aan de oude korst zwart brood. Nu en dan hoorde hij beneden een konijn of de geit aan een koollblad knagen.

Terwijl zij hun wildbraad kluiven, en onder elkander de beker lichten. Een been schoon kluiven.

573. KNOEIEN, BRODDELEN.

Werk slecht verrichten.

Knoeien is slordig of slecht en onbeholpen werken in 't algemeen. **Broddele**n is slordig, slecht werken door gebrek aan voldoende kennis of vaardigheid.

Wat zit ge toch te knoeien! Die jongen knoeit verschrikkelijk.

Wanneer jij gebroddeeld haat, en zij de verloren steken moest opnemen.

574. KOEL, FRIS.

Min of meer koud.

Koel wordt gezegd van iets dat een geringe warmtegraad bezit, dat eer koud dan warm is; het heeft meer betrekking op de temperatuur op zich zelf.

Fris heeft meer het oog op hare uitwerking; het is aangenaam koel, vrijwarend voor of vrijmakend van een gevoel van warmte.

Een koele kamer. De wijn zal er te koeler om zijn, zo hij eerst uit de kelder komt, als ik boven ben. De melkkelder met zijn altijd koele lucht.

Een frisse wind. Een frisse dronk. O, heerlijk, de lucht wordt frisser, ik voel me bepaald herleven! Ik heb heus behoefte aan frisse lucht, na zo een temperatuur als vanmiddag.

575. KOPER, AFNEMER, KLANT.

Koper is het algemene woord, om de persoon aan te duiden die iets van een ander koopt of wenst te kopen.

Afnemer is de persoon of de vennootschap die van een koopman of fabrikant waren koopt, die hij in voorraad heeft, en zodoende hem er van ontlast. Gewoonlijk is hij tevens verkoper.

Klant is de koper, hetzij hij weder verkoopt of niet, die geregeld bij een bepaalde verkoper de waren uit de winkel of het pakhuis koopt.

De hoofdverplichting van de koper bestaat in het betalen van de koopprijs, ten tijde en ter plaatse bij de overeenkomst bepaald. Er waren meer kijkers dan kopers.

Zolang de Hollandse haring zijn roem heeft weten te handhaven, heeft hij op alle markten afnemers gevonden. In die spoorwegmaatschappij heeft onze fabriek een beste afnemer.

Klanten die zich op het sluitingsuur in de winkel bevinden, kunnen nog gedurende een half uur na sluitingstijd bediend worden.

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS